УДК 82.09:821.161.2-6:323.15Ю.Стефаник

ГРИЦЮК Марія *– аспірантка кафедри української літератури, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76000, Україна (mariia.grytsiuk@pnu.edu.ua)*

ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6702-5462

DOI: https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.12

Бібліографічний опис статті: Грицюк, М. (2022). Літературно-критичні концепції Юрія Стефаника. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 49,* 81–86. doi: https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.12.

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ЮРІЯ СТЕФАНИКА

Анотація. *У запропонованій статті здійснено комплексний аналіз літературознавчих і літературно-критичних досліджень наймолодшого сина Василя Стефаника – Юрія Стефаника (псевд. Юрій Клиновий, Юрій Гаморак), що увійшли до книги «Моїм синам, моїм приятелям», стали матеріалом окремих публікацій, статей, частково висвітлені в його епістолярній спадщині; на основі літературознавчих праць дослідника, а також вже наявних небагатьох літературно-критичних розвідок про нього представлено основні світоглядно-ідеологічні, наукові та методологічні вектори літературознавчих концепцій Юрія Стефаника, визначення яких і становлять основну мету нашої статті. Відповідно до сформованих завдань нами проаналізовані наукові дослідження автора («Дещо про листування Василя Стефаника», «Перше кохання Василя Стефаника», «Василь Стефаник (спроба біографії)», «У століття народин Василя Стефаника», «Франко і Стефаник», «Трагедія і тріумф роду Стефаників», «Стефаник – яким він був насправді», «Герої Василя Стефаника в дійсності», «Нетоптаним шляхом») як фундаментальні та взірцеві стефаникознавчі розвідки; а також дослідження, що оприявнюють тогочасний український літературний процес і літературу еміграції («Талант без середовища» про Леся Мартовича; «Поет скривавленого села» (Григорій Косинка), «А література таки важливіша» й «Дещо про призабутого майстра української новелі» (Василь Софронів-Левицький); спогади «На смерть Тодося Осьмачки», есей «Юрій Морачевський, його батьки, його приятель». Окремі одноосібні статті стосуються досліджень життя та творчості Софії Яблонської, Миколи Понеділка, Олени Теліги, Уласа Самчука, Павла Маляра, Емми Андієвської); опрацьовано листування Юрія Стефаника, у якому висвітлено його літературознавчу, громадську й культурно-освітню діяльність. Як результат – доведено значення досліджень Юрія Стефаника як на українських теренах, так в діаспорному літературознавстві.*

Ключові слова: *літературознавство, стефаникознавство, епістолярій, діаспора, Василь Стефаник.*

GRYTSYUK Maria *– Postgraduate Student at the Department of Ukrainian Literature, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko street, 57, Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine (mariia.grytsiuk@pnu.edu.ua)*

ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6702-5462

DOI: https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.12

To cite this article: Grytsiuk, M. (2022). Literaturno-krytychni kontseptsii Yuriia Stefanyka [Literary-critical concepts of Yuriy Stefanyk]. *Problemy humanitarnych nauk: zbirnyk naukovych prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia «Filolohiia» – Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 49,* 81–86. doi: https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.49.12 [in Ukrainian].

LITERARY-CRITICAL CONCEPTS OF YURIY STEFANYK

Summary. *The proposed article provides a comprehensive analysis of literary and literary-critical research of Vasyl Stefanyk's youngest son – Yuri Stefanyk (pseud. Yuri Klinovy, Yuri Gamorak),*

© Грицюк Марія, 2022

included in the book «My sons, my friends», became the material of some publications, articles and partially covered in his epistolary legacy; Based on the literary works of the researcher in particular, as well as the existing few literary critical studies, the main ideological, ideological, scientific and methodological vectors of literary concepts of Yuri Stefanyk are presented, the definitions of which are the main purpose of our article. According to the formed tasks. We analyzed the author's research («Something about Vasyl Stefanyk's correspondence», «Vasyl Stefanyk's first love», «Vasyl Stefanyk (attempt at biography)», «In the century of Vasyl Stefanyk's birth», «Franco and Stefanyk», «Tragedy and triumph of the Stefanyk family»)», «Stefanyk – as he really was»,»Heroes of Vasyl Stefanyk in reality», «Untrodden Path») as fundamental and exemplary Stefanyknoi reconnaissance; as well as studies of the contemporary Ukrainian literary process and the literature of emigration «Talent without Environment» about Les Martovych; Vasyl Sofroniv-Levytsky, memoirs «On the Death of Todos Osmachka», essay «Yuri Morachevsky, his parents, his friend». Separate individual articles are devoted to the study of the life and work of Sofia Yablonska, Mykola Ponedilko, Olena Teliga, Ulas Samchuk, Pavel Malyar, Emma Andievska); Yuriy Stefanyk's correspondence was covered, in which his literary, public and cultural-educational activities were covered. As a result, the importance of Yuri Stefanyk's research both in Ukraine and in diasporic literary studies has been proved.

Key words: *Literary Studies, Stefanicology, Epistolary, Diaspora, Vasyl Stefanyk.*

Актуальність проблеми. Життєвий шлях Юрія Васильовича Стефаника (1909 – 1985) – українського літературознавця, критика, публіциста, першого біографа Василя Стефаника, громадського й культурного діяча – був плідним і насиченим багатьма життєвими й творчими здобутками. Не завжди цьому сприяла його доля, навпаки, випробовувала переслідуваннями й арештами, еміграцією, довгими розлуками з близькими людьми, фізичними недугами. Неодноразово й цілком слушно згадували, що Юрій Стефаник у певний спосіб пережив долю Стефаникового героя «Камінного хреста» Івана Дідуха, емігрувавши у 40-х рр. XX століття до Канади з наміром там зреалізувати свій професійний і громадянський потенціал, популяризувати й розвивати українське (передовсім Стефаникове, батькове) слово поза межами рідної землі. Юрія Стефаника назвали *«відірваною гілкою із родинного дерева і занесену буйними вітрами на далекі простори засніженої Канади»* (Стефаник, 2021), і, незважаючи на вагомий внесок у розвиток українського літературознавства й культурно-просвітницької діяльності, його ім'я все ще залишається втаємниченим і маловідомим для широкого читацького загалу. Тож тема дослідження наукової спадщини Юрія Стефаника є актуальною як в українському літературознавстві, так і в літературознавстві діаспори.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні ще, на жаль, не маємо комплексних і науково різновекторних досліджень, які б стосувались максимально повного вивчення життя та творчості трьох синів Василя Стефаника, зокрема Юрія, однак вагомий внесок у вивчення цього питання свого часу здійснили літературознавці та краєзнавці Ф. Погребенник, Т. Виноградник, С. Крижанівський, Д. Мохорук (автори видань та окремих матеріалів, у яких подано інформацію про нащадків Василя Стефаника, надто його трьох синів – Семена, Кирила та Юрія), М. Косменко, Є. Баран (листування Юрія Стефаника), В. Просалова, А. Мойсей, Т. Никифорук (літературознавство Юрія Стефаника) та ін.

Метою нашого дослідження є вияв і обґрунтування літературознавчих концепцій Юрія Стефаника, вміщених у книзі «Моїм синам, моїм приятелям», окремих публікацій, статей, спогадів, а також листів Юрія Стефаника, які стосуються навкололітературних питань. Завдання нашої статті передбачають загально окреслити постать і творчість Юрія Стефаника в українському літературознавстві; дослідити специфіку, методологію та дослідницькі маркери літературно-критичних праць автора; проаналізувати листування дослідника, у яких ідеться про літературу; з'ясувати значення творчості Юрія Стефаника в українському та діаспорному літературознавстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. *«Нещасні ви! Ціле своє життя будете в моїй тіні, ціле життя будете моїми синами»,* – з такими словами свого часу Василь Стефаник відправив своїх трьох синів, Семена, Кирила та Юрія, у світи. Кожен опинився у своєму. У кожного з них доля

склалась по-різному, по-своєму, однак так чи інак була нерозривно пов'язана з почуттям відповідальності за продовження екзистенційного тривання власного роду на чолі з великим батьком – Василем Стефаником. Між Василем Стефаником та його наймолодшим сином Юрієм був особливий зв'язок: саме він перейняв літературну обдарованість від батька, але обрав шлях не письменницький, а літературознавчий і, проклавши власну професійну дорогу, спростував батькові застереження. Дослідники неодноразово звертали увагу на особливу прихильність батька до наймолодшого сина та їхню світоглядну близькість: *«Між батьком і сином Юрієм були певні подібності. Батько студіював медицину, але ніколи її не практикував. Увійшов в українську літературу як великий письменник-новеліст. Юрій Васильович закінчив правничий факультет, але ніколи не практикував право. І також увійшов в історію української літератури як визначний критик, дослідник*» (Стефаник, 2021).

Юрій Стефаник увійшов у літературознавчу науку як автор праць «Моїм синам, моїм приятелям», «Трагедія і тріумф роду Стефаників», есе «Юрій Морачевський, його батьки, його приятель», численних статей й розвідок про Василя Стефаника. Він відомий насамперед як перший літературознавець-біограф та упорядник творчого архіву Василя Стефаника (довгий час саме наймолодший син був секретарем батька). Йому належать слова *«Найкраща біографія Стефаника – це його творчість»*, що стали чи не найважливішою основою й початком численних подальших стефаникознавчих студій. Вони стосуються різних аспектів дослідження історії роду Стефаників, генези та витоків психології творчості Василя Стефаника, детального аналізу його новел та епістолярію, відкриття родинних і творчих таємниць. Стефаникознавчі розвідки – «Дещо про листування Василя Стефаника», «Перше кохання Василя Стефаника», «Василь Стефаник (спроба біографії)», «У століття народин Василя Стефаника», «Франко і Стефаник», «Трагедія і тріумф роду Стефаників», «Стефаник – яким він був насправді», «Герої Василя Стефаника в дійсності», «Нетоптаним шляхом» – вважають взірцевими й авторитетними працями в українському літературознавстві. У названих працях, окрім ґрунтовного, документально засвідченого й літературно значущого матеріалу, особливо відчутні почуття синівського обов'язку, патріотичне піднесення автора й непоборне бажання відтворити в найменших деталях та з науковим обґрунтуванням найпотаємніші грані таланту Василя Стефаника. Ось як, приміром, син пише про листи батька: «*Листи Стефаника носять на собі той самий трагічно-оптимістичний характер, що і його новелі. Нема там песимізму, проти якого він ціле життя так гостро відгризався. Бо песимістом він не був навіть у такому значенні, коли за песиміста вважати людину, що гостро відчуває проминальність життя і любить його так міцно, що аж не година жити»* (Стефаник, 2021). Таку ж вітаїстичну концепцію життя й творчості сповідував і сам Юрій Стефаник, про що свідчить його багатий епістолярій.

Не менш цінними для літературознавства є інші праці дослідника, уміщені в книзі «Моїм синам, моїм приятелям», серед них – «Талант без середовища» (Лесь Мартович); «Поет скривавленого села» (Григорій Косинка), «А література таки важливіша» й «Дещо про призабутого майстра української новелі», (Василь Софронів-Левицький); спогади «На смерть Тодося Осьмачки», есей «Юрій Морачевський, його батьки, його приятель». Окремі одноосібні статті присвячені дослідженню життя та творчості Софії Яблонської, Миколи Понеділка, Олени Теліги, Уласа Самчука, Павла Маляра, Емми Андієвської.

У книзі «Моїм синам, моїм приятелям» можна простежити чітку літературно-критичну й літературознавчу парадигму мислення Юрія Стефаника в єдності його методологічних підходів до осмислення літератури. Рецензії на художні твори та літературно-критичні статті дослідника цінні не тільки їх об'єктивним науковим складником, ретельним знанням контексту, але й небайдужістю як до всесвітньо відомих, так і молодих авторів, прагненням допомогти їм на шляху творчого розвитку, турботою про майбутнє української літератури. У деяких аспектах можна також говорити про створення «літературознавчого портрета» дослідника крізь призму прочитання його наукових літературно-критичних

праць, Юрієві Стефанику притаманна певна дослідницька толерантність у трактуванні й осмисленні художнього світу досліджуваного автора.

Варте уваги вміння автора виокремити й передати істотну та ідейну ознаку письменницької ходи – як літературної, так і світоглядної, взаємозумовити й передати переживання та настрої, що визначали у письменників вибір тих чи тих тем, мотивів для літературних творів і засоби їх вираження. Наведемо приклад аналізу творчого доробку Миколи Понеділка: «*А далі, бути і гумористом і ліриком це не тільки дві різні постави до життєвих явищ, це володіння двома різними літературними техніками, що більше, двома різними мовними стихіями, отже й двома різними словниками. Як ці два різні емоційні нашарування поєднуються, а в дальшому зливаються у творчості Понеділка, це, на нашу думку, один з найбільш захоплюючих аспектів творчости цього, під багатьома оглядами небуденного письменника*», чи Василя Чапленка: *«талант його цілком епічний, позбавлений прикметної українським письменникам ліричної м'якості. Він добре обсервує, добре знає людську психологію, вміє будувати міцний сюжет та надати йому пластичних контурів… Його мистецькі засоби прості, але зате не менш переконливі, при чому, варто зазначити, першорядну ролю відіграє прегарне знання запашної народної мови»* (Стефаник, 2021).

Пишучи окремі розвідки, літературознавець вдається до порівняльно-типологічного методу під час аналізу творчої манери письменника, заснованого як на творчості сучасних йому українських авторів, так і зарубіжних: «*Мартовичеві сучасники розповідають, що в його товаристві ставало деколи ніяково. Він бо увесь час приглядався до людей, увесь час їх обсервував і при тому деколи злобно підсміхався. Щось, як – Мопасан. Але коли Мопасан від ранку до ночі збирав і списував свої спостереження, то Мартович не потребував цього робити … Мартович – їдкий іроніст, майже цинік, людина, що її дотеп і гризький сміх не пощадить жадних святощів, та при цьому – направду чесна і характерна людина. Стефаник – лірик, людина тонкого складу душі, вразливий на своє і чуже страждання, а водночас повен якоїсь специфічно селянської твердости. Саме ця контрастовість їх вдач була цементом, який споював їх дедалі сильніше»* (Стефаник, 2021). Окрім аналізу літературознавчого, Юрієві дослідження містять рефлексії, спогади, відступи, що часом коливаються між академічною та есеїстичною формою викладу, у такий спосіб набуваючи контексту діалогу, присутня навіть деяка образність у описах, що свідчить не тільки про інтелектуальну обдарованість дослідника, а й інтуїтивну, творчу.

Ще одна грань літературознавчого феномену Юрія Стефаника – його епістолярій. Немає сумніву, що розкриття особистості Юрія Стефаника найбільш повно можна дослідити й простежити, вивчаючи його епістолярну спадщину, а саме його листи та листи до нього. Листи, як відомо, є матеріалом багатогранним. Їхню естетичну вартість можна вивчати в різноманітних аспектах – літературному, історичному, культурному, психологічному, морально-етичному. Листи Юрія Стефаника адресовані переважно рідним і близьким людям, приятелям, колегам, однак значення їх публікації і на той час, і з позицій сучасності виходить далеко за межі приватної родинної, дружньої чи робочої кореспонденції. У них сконденсовано неабиякий літературний, культурний та громадський потенціал, який Євген Баран називає *«тестом на культуру спілкування із сучасниками і нащадками. Такий собі своєрідний тест на мистецьку справжність. Не кожен з літераторів витримує його»* (Баран, 2016).

Якщо групувати листи за тематикою, то можна виокремити теми літературні (видання та перевидання книг, редагування «Слова», популяризація творчості Василя Стефаника та інших авторів, обговорення літературних видань, рукописів, запити на отримання книг, тощо), громадські (організація святкувань письменницьких ювілеїв, літературних вечорів) та особисті (турбота про здоров'я й добробут рідних і близьких людей). Дуже болісно він переживав звістки про хвороби чи смерті близьких йому людей: *«Одержав Твого листа, прочитав, пішов у кут, щоб ні жінка, ні діти не бачили, і тяжко заплакав. Семен – довгі роки не бачений, як і Ти, все був мені заступником нашого Тата на землі цій, все в далині стояла Його могутня постать. А тепер Його,*

як найвищого дуба у лісі, валять тяжкі вітри. Мені чомусь постійно здавалося, що прийде така щаслива хвилина, що ми всі три сядемо собі коло прадідного дубового стола в їдальні нашої рухівської хати, що коло нас зберуться тіні померлих, що тінь нашого Тата сяде на почесному місці, і ми знову відновимо невмирущі зв'язки нашого роду і народу. Я все ще вірю, що так буде, і прошу Тебе переказати це Семенові. Я дуже неспокійний, постійно думками коло його ліжка! Воно дуже тяжко знати, що Людина, така близька мені, як Семен, тяжко хвора, а мені навіть не можна його відвідати. Але що ж, нічого не зробиш, така наша доля!» (Стефаник, 2021).

Помітна ознака внутрішньої небайдужості Юрія Стефаника – його відкритість, чутливість до біди й віддача, повнота висловлень, про що свідчать постійні апелятиви «дорогий», підписи «Твій», «Ваш», «Навіки Ваш», повага до адресата звернення й культурне обрамлення завжди присутнє, хай який-то зміст листа. Такого ж вимагав від співбесідника: *«Одержав Твого листа, короткого-коротесенького, ніби Ти часу жалуєш! Зате в ньому Ти обіцяв написати «великого». Де він, ми його не одержали?»; «Я пишу до дому кожного тижня, бо хочу щоби Ви мали вістку від мене кожного тижня, а Ти знаєш, що я все неспокійний і потрохи самітний, коли тато чи ти не напишете до мене. Останним часом я написав дуже острий лист до Вас, але жалую, що так зробив. Мені був дійсно великий жаль, що Ви так забуваєте за мене, бо цілих три тижні я не мав жодної вістки від Вас»* (Стефаник, 2021).

Літературний портрет Юрія Стефаника яскраво вимальовується в групі листів до професора Дмитра Нитченка. До нього він відчував особливу прихильність і вдячність, вбачав у ньому авторитет у справах літературних і захоплювався його діяльністю: *«Воно таки дуже приємно, що є на світі люди, які платять за українську книжку».* Юрієві болісно бачити українську спільноту, що не може згуртуватись навколо української культури і спільно пропагувати українське слово поза межами рідної землі: *«з американським «Словом» біда, нема кому працювати, тут у нашому канадському маємо двох «робочих» ослів, це Олександрів і я. Тепер я помалу втягаю молодого професора-мовознавця (недавно одержав докторат на торонтському університеті із мови Стефаника) Богдана Медвідського, маю надію, що це мені вдасться – він є нашим головним редактором англомовного альманаха Канадсько-української літератури»* (Стефаник, 2021), натомість проявляє байдужість і не бажає займатись справами, що не приносять хоч якоїсь фінансової користі: *«Ви вислали аж понад 1000 дол., не можна не захоплюватися Вашою роботою, жертвенністю. В нас – страшний матеріалізм, наша суспільність дихає смертю. Тому я прийшов до переконання, що наше канадське «Слово» треба буде ліквідувати за 2 роки, коли появиться ще 8-ий збірник і англомовний альманах канадсько-української літератури»* (Стефаник, 2021).

«Слово» стало для Юрія Стефаника, попри, як він каже, його «несправну й тяжку» дванадцятилітню функцію, нерозривним контактом з рідною українською землею, святом *(«Дякуючи народові, я зразу зробив спростування, що свято не моє, але нашого «Слова» – не будь «Слова», не було б і свята»* (Стефаник, 2021), комунікацією з відомими й маловідомими літераторами. Промовистим є той факт, що кошти, передані на публікацію власних видань, Юрій передає на підтримку журналу.

Літературна діяльність приносила Юрієві як втіху, так і чимало розчарувань. Спадкова вразливість торкала його душу за ігнорування, байдужості чи якихось невдач: *«із свята Б. Антоненка-Давидовича так і нічого не вийшло. Два дні перед концертом Н. Світлична потелефонувала, що теж не може прилетіти, бо дозволу не одержала. «Це катастрофа», – сказав я їй, мусили відкликати всі святкування, в тому й концерт. Жаль, бо дуже наробилися, готуючи свято»*; з обуренням сприймає літературне пристосуванство: *«І ще таке: я вважаю (і наші в Канаді), що обов'язково треба написати публічний лист до наших літераторів у рідній Україні, привітати тих, що страждають у концтаборах і засланнях, а водночас зробити (хай і дуже дипломатичний!) докір нашим літераторам, що «поцілували пантофлю папи»* (Стефаник, 2021).

Висновки. Юрій Васильович Стефаник, без сумніву, весь свій вільний час і всю

свою енергію з великим ентузіазмом жертвував літературній та громадській праці цілком безкорисно, «усе, що він робив, було подиктоване одним стимулом безмежної любови до своєї батьківщини та української людини. Гадаю, що ім'я Юрія Стефаника залишиться тим взірцевим прикладом як треба працювати для добра свого народу, поставивши вище себе загальне добро національної ідеї» (Стефаник, 2021). Перспективи подальших розвідок вбачаємо в поглибленому дослідженні публіцистичної та епістолярної спадщини Юрія Стефаника в її тематичній поліаспектності, а саме в родинному, культурно-просвітницькому та громадському контекстах.

ЛІТЕРАТУРА

Баран Є. Листи Юрія Стефаника: «Кожний мусить вийти на свою Голготу сам». *Прикарпатський вісник НТШ. Слово.* 2016. № 2. С. 182–187.

Василь Стефаник в європейській пресі 1899–1936 рр. : антологія / упоряд. В. Ґабор, М. Комариця, Л. Сніцарчук. НАН України, ЛННБ імені В. Стефаника, НДІ пресознавства. Львів, 2021. 524 с.

Виноградник Т. Нащадки Василя Стефаника. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2001. 152 с.

Стефаник В. Зібрання творів у 3-х томах у 4-х книгах / редкол. С. Хороб, Є. Баран, Р. Піхманець та ін. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020.

Стефаник Ю. Статті, рецензії, нариси / упоряд. : Є.М. Баран, М. С. Грицюк, передм. Є.М. Баран, М. С. Грицюк. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2021. 780 с.

Чуб Д. Люди великого серця. Мельбурн : Ластівка, 1981.

REFERENCES

Baran, Ye. M. (2016). Lysty Yuriia Stefanyka: «Kozhnyi musyt vyity na svoiu Holhotu sam» [Letters of Yurii Stefanyk: «Everyone must go to Golgota himself»]. *Prykarpatskyi visnyk NTSh. Slovo. – Precarpatian bulletin of the Shevchenko scientific society. Word, 2,* 182–187 [in Ukrainian].

Gabor V., Komarytsia M., Snitsarchuk L. (Eds.). (2021). *Vasyl Stefanyk v yevropeiskii presi 1899–1936 rr. [Vasyl Stefanyk in the European press 1899-1936].* Lviv : LNNB imeni V. Stefanyka, NDI presoznavstva [in Ukrainian].

Vynohradnyk, T. I. (2001). Nashchadky Vasylia Stefanyka *[Posterity of Vasyl Stefanyk]*. Ivano-Frankivsk : Nova Zoria [in Ukrainian].

Stefanyk, V. S. (2020). Zibrannia tvoriv u 3-kh tomakh u 4-kh knyhakh *[Collectoun of works in 3 volumes and 4 books].* S.I. Khorob, Ye. M. Baran, R. V. Pikhmanets (Eds.). Ivano-Frankivsk : Misto NV [in Ukrainian].

Stefanyk, Yu. V. (2021). Statti, retsenzii, narysy *[Articles, rewiews, essays].* Ye. M. Baran, M. S. Hrytsiuk (Eds.). Ivano-Frankivsk : Misto NV [in Ukrainian].

Chub D.V. (1981). Liudy velykoho sertsia *[People of the great heart]* Melburn : Lastivka [in Ukrainian].